

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии
Бохтар ба номи Носири Хусрав,
доктори илмҳои биологӣ, профессор
Давлатзода С.Х.

« _____ » _____ соли 2023

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Бобоева Бимарьям Мирзовахидовна дар мавзуи «Чанбаи педагогии урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавий-ахлоқии мактаббачагони хурдсол», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст.

Масъалаи ташаккули арзишҳои маънавий-ахлоқии кӯдакон тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ асрҳо боз диққати олимону мутафаккиронро ҳамчун масъалаи мубрам ба худ ҷалб карда истодааст. Имрӯз баробари пешрафти иқтисодиёту иҷтимоиёт ҳамзамон, боло бурдани маънавиёти насли наврас низ зарур арзёбӣ мегардад. Зикр бояд намуд, ки як давраи муайян беҳтарин анъанаҳои тарбияи ахлоқии насли наврас аз мадди назар дур монда буданд.

Маҳз мубрамияти масъалаи мазкурро ба ҳисоб гирифта, унвонҷӯ Бобоева Бимарьям Мирзовахидовна мавзуи «Чанбаи педагогии урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавий-ахлоқии мактаббачагони хурдсол»-ро ба сифати таҳқиқоти диссертатсионӣ интихоб намудааст, ки бе шубҳа мубрам арзёбӣ карда мешавад.

Унвонҷӯ ибраз менамояд, ки дар шароити рушди иҷтимоию сиёсии ҷомеа тарбия намудани насли навраси хештаншинос ва худогоҳу ватандӯст аз бисёр ҷиҳат ба оила вобастагии зиёд дорад. Дар оилаҳои

точик ташаккули ҳамаҷонибаи шахсияти кӯдак, на танҳо ҳамчун меъёрҳои иҷтимоӣ нақши муҳим дорад, балки анъанаҳои миллӣ низ ба тарбияи ахлоқии онҳо мусоидат менамоянд.

Дарачаи асосноккунии нуктаҳои илмӣ

Аз ҷониби унвончӯ ба таври муфассал таҳқиқотҳои илмӣ психологҳо, педагогҳо ва файласуфон омӯхта шудааст, ки дар онҳо масъалаҳои умуминазариявӣ ҷанбаҳои педагогии урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагон таҳлилу баррасӣ гардидаанд. Дар баробари ин, таҳлил ва омӯзиши амиқи масъалаи мазкур ба унвончӯ имкон додааст, ки мақсад, вазифа, фарзия, навигарии таҳқиқот ва нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшавандаро аз ҷиҳати илмӣ ва ба таври боварибахш асоснок намояд.

Бояд зикр кард, ки унвончӯ Бобоева Бимарьям Мирзовахидовна дониши хуби назариявӣ дошта, дорои қобилияти таҳлилу хулосабарорӣ намудан аз натиҷаҳои ба даст овардаи таҳқиқот буда, нуктаи назари илман асосноки худро пешниҳод намудааст, ки ба ҳаллу ҷасли масъалаи мубрами ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ равона карда шудаанд.

Пояи таҳқиқотӣ ва татбиқи амалии нуқоти илмӣ, методҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, корҳои таҷрибавӣ-озмоишии анҷомдода дар ҳар як давраи таҳқиқот, мантиқи фикрронӣ ба талаботи мавҷуда оид ба омода намудани корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ҷавобгӯ мебошанд.

Ба ақидаи унвончӯ ҷойгоҳи расму оин, урфу одат ва анъанаҳо, ки унсурҳои муҳимми низоми педагогикаи халқӣ мебошанд, дар тарбияи сифатҳои ахлоқии насли наврас муҳим арзёбӣ карда мешаванд.

Дар ҳамин замина коркарди расму оин ва анъанаҳои мувофиқ ба замони муосир, мувофиқ ба шароитҳои моддӣ ва маънавӣ яке аз вазифаҳои

аввалиндараҷа оид ба эҷодкорона ҷорӣ намудани дастовардҳои педагогикаи халқӣ дар шароити кунунӣ махсуб доништа мешавад.

Ташкилу гузаронидани корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ ба унвонҷӯ имкон фароҳам овардааст, ки заминаҳои методологӣ ва назариявии урфу одат, расму оин ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавино дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол асоснок ва муайян намояд. Аз ин лиҳоз, муҳаққиқ қайд мекунад, ки барои аҳаммияти тарбиявии урфу одат ва анъанаҳои пешқадами оилавино дуруст инъикос кардан, зарурати таҳлилу муқоиса ва ташаккули хулосаи умумӣ дар бораи сабабҳои пайдоиш ва хусусияти миллии гирифтани урфу одат ва анъанаҳои миллии ба миён меояд.

Арзиши илмӣ ва эътимоднокии диссертатсия

Дар диссертатсия муҳаққиқ дастовардҳои нави илмиро оид ба ҷорӣ намудани урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол пешниҳод намудааст, ки ба фикри мо, истифодаи онҳо дар рушди умумии шахсияти мактаббачагони хурдсол арзишманд махсуб доништа мешаванд, яъне:

– дар оила муҳити солим, ризоияти маънавӣ, дӯстӣ, оромӣ, ҷеҳракушодӣ ҳукмфармо мегардад ва ваҳдати падару модар дар тарбияи фарзанд дар ҳама синну сол зарур мегардад. Тақсимои меҳнат мувофиқи синну сол ва ҷинси фарзанд бояд ба роҳ монда шавад, дар оила речаи рӯз бояд амал кунад;

– дар муносибати волидон ҳамдастиву дӯстӣ ва муҳаббат, эҳтиром, ғамхорӣ нисбат ба якдигар доимо хувайдо бошад, ки ин амалҳо ба тарбияи мактаббачагони хурдсол таъсири мусбат мерасонанд;

– муносибати волидон ба фарзандон новобаста аз ҷинсу синну сол ва мароқангезиашон ба фарзанд бояд якхела бошад ва дар оила бояд барномаи тарбияи ҳаррӯза амал кунад.

Аз таҳлили диссертатсияи Бобоева Бимарьям Мирзовахидовна ба чунин хулоса омадан мумкин аст, ки ӯ ба ҳалли масъалаи истифодаи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол дақиққорона муносибат намудааст. Аз ин ҷост, ки дар диссертатсия аз ҷониби унвончӯ маҷмӯи масъалаҳои: урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ ҳамчун масъалаи муҳими иҷтимоӣ-педагогӣ, истифодаи ақидаҳои педагогии мутафаккирони Шарқ оид ба мавқеи анъанаҳои миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии насли наврас, ҷамъиятсозии ҷамъияти оила, мактаб дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол бо истифода аз урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ, роҳҳои самараноки истифодаи анъанаҳои миллии пешқадами оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол, шаклҳо ва воситаҳои ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ, бо далелҳои эътимоднок таҳлилу асоснок карда шудааст.

Дар диссертатсия собит карда шудааст, ки таҷрибаи истифодаи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ имрӯз бо анъанаҳои нав пурра мегарданд ва бо мақсади тарбиявӣ оқилона истифода бурдани онҳо аз волидон кӯшиши зиёдро тақозо менамояд. Вобаста ба ин, диссертант дар натиҷаи мушоҳидаҳои тулонӣ аз таҷрибаи пешқадами тарбияи оилавӣ мисолҳои зиёд овардааст. Масалан, унвончӯ ба падару модарон пешниҳод намудааст, ки мактаббачаи хурдсолро маҳрум кардан аз воҳӯрӣ бо дӯстонаш ҷазои сахттарин аст. Кӯдак байни ҳамсолонаш буда, биноан рушди шахсияташро бе донишҷӯи ҳамсолонаш ва муносибати онҳо тасаввур карда наметавонад. Бояд таъкид кард, ки муҳаққиқ дар диссертатсия як масъалаи хело ҳам мураббаъ ба миён гузоштааст, яъне эътироф кардани шахсияти кӯдак аз ҷониби волидон. Вобаста ба ин, зикр менамояд, ки эътироф кардани шахсияти кӯдак дар рушди тарбияи ҳадафмандонаи ӯ мавқеи махсусро касб менамояд.

Инсони кори навбатиро ичро карда худро аз нигоҳи дигарон баҳогузори мекунад. Меҳоҳад дар маркази диққат, умуман аҳли оила бошад. Ин бошад, моҳияти иҷтимоӣ ва талаботи инсон буда, омили асосии рушди ӯ махсуб доништа мешавад. Ин талабот баробари бузург шудани кӯдак меафзояд. Кӯдак меҳоҳад, ки калонсолон ҳар амали (фаъолияти) ӯро баҳо диҳанд. Хусусан ӯро чунин калимаҳои ҳавасмандкунанда ба монанди «қанд зан», «хеле хуб», «офарин», ки ба фаъолнокшавиаш мусоидат мекунанд, хушнуд месозад.

Ҳамин тавр, шароитҳои педагогӣ, ки дар рафти гузаронидани корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ асоснок карда шуданд (ошкор сохтани имкониятҳои тарбиявии урфу одат ва анъанаҳои оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол; таҳияи меъёри муайянсозӣ ва усули омӯзиши сатҳи ташаккули сифатҳои ахлоқии мактаббачагони хурдсол дар заминаи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами оилавӣ; ҷустуҷӯ ва дарёфти имкониятҳои ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ; таҳияи роҳи усул ва шаклҳои тақмили чараёни ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои ибтидоӣ тавассути урфу одат ва анъанаҳои миллии пешқадами оилавӣ;) ба сифати танзимгари зарурии ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол хизмат мекунанд.

Асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқоти диссертатсионии Бобоева Бимарьям Мирзовахидовнаро амсилаи таҳияшудаи роҳи усулҳои ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол бо истифода аз урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ, мавқеи самараноки истифодаи шакли усулҳои самараноки истифодаи урфу одат ва анъанаҳои миллии пешқадами оилавӣ, шартҳои педагогӣ истифодаи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ ҷиҳати дар мактаббачагони хурдсол ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқӣ дар шароити муосир, ташкил медиҳанд.

Диссертант дар ҳаллу ҷасли мавзуи интихобнамудаи худ он нуқтаро ба инобат гирифтааст, ки урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ падидаи иҷтимоӣ, фарҳангӣ, психологӣ ва педагогӣ буда, барои танзими ҳаёти инсон ва пешрафти ҷамъият хизмат мекунад. Онҳо ҳамчун фаъолияти махсуси мақсадноки инсон барои рушди шахс ва ворид шудани инсон ба ҷараёни зиндагии воқеӣ ва бунёди ҳаёти маданӣ равона карда мешавад. Ҳамзамон дар диссертатсия зикр карда мешавад, ки бароҳмони тарбияи ахлоқии мактаббачагони хурдсол ба инобат гирифтани фикрҳои болозикр ба рушди умумии шахсияти онҳо таъсири созгор мерасонад.

Дар рафти гузаронидани корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ муҳаққиқ ба мантиқ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти педагогӣ, методика ва мазмуни озмоиши педагогӣ, методҳои таҳлили сатҳи ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ эътибори махсус додааст. Ин ба унвонҷӯ имконият додааст, ки вазъияти воқеии номусоидии тарбияи ахлоқии мактаббачагони хурдсолро дар муҳити оилавӣ ошкор созад,

Дар асоси хулоса ва асосҳои назариявӣ, ки дар мазмуни диссертатсия дарҷ ёфтаанд, оид ба тарбияи арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ барои омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ тавсияҳои методӣ коркард ва пешниҳод карда шудааст. Тавсияҳои илмӣ-методии коркардшуда метавонанд, тасаввуроти магистрантон ва унвонҷӯёро оид ба ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ ғанӣ гардонанд. Натиҷаҳои таҳқиқотро метавон дар курсҳои баландбардории тақмили ихтисоси омӯзгорони синфҳои ибтидоӣ истифода бурд.

Бояд зикр намуд, ки нуқтаҳои назари дар таҳқиқот овардашуда аз ҷиҳати назариявӣ-методологӣ, асоснок буда, қомилан ба проблема, объект ва предмети таҳқиқот мувофиқанд ва бе шубҳа шароитҳои

педагогии ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсолро тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ таъмин карда метавонанд.

Натиҷаҳои кори таҷрибавӣ-озмоишӣ бо роҳи аниқсозӣ, таҳлил ва ҷамъбасткунии методҳои маҷмӯӣ, ки мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотро муайян мекунанд, бо роҳи гузаронидани методикаҳои гуногун дар асоси таҷрибаи омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳангоми гузаронидани пурсишнома ва саволҳои ҷиғдиқӣ мусоҳибаҳо ба амал бароварда шуданд.

Кори озмоишӣ ба муқоисакунии маълумоти ба даст овардашуда оид ба ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол тавассути урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ то таҳқиқот ва пас аз таҳқиқот асос ёфтааст.

Дар асоси натиҷаҳои ба дастоварда ғайрӣ аз силсила пешниҳод ва тавсияҳои методиро ҷиғдиқӣ таҷрибаи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ-ахлоқии мактаббачагони хурдсол манзур намудааст.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар қорҳои ҷиғдиқӣ муаллиф дар ҷиғдиқӣ ва онҳо ҷиғдиқӣ маротиба дар ҷиғдиқӣ васеи кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров, конференсияҳои сатҳи ҷиғдиқӣ ва минтақавӣ ироа гардиданд.

Ба қимати муҳими диссертатсия на танҳо мураббаии баёни мантиқии фикр, забони ҷиғдиқӣ ва ақидаҳои илман асоснокро мансуб донишман мумкин аст, балки ҳар қиғдиқӣ пешниҳодҳои дар натиҷаи гузаронидани қорҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ ба даст омада метавонанд ба сифати дастовардҳои нави илмӣ дар соҳаи илми педагогика хизмат намоянд.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Аз рӯи мавзӯи диссертатсия аз ҷиғдиқӣ муаллиф 7 мақола интишор гардидааст, ки 4-тои

он дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи КОА-и Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия нашр шудаанд.

Камбудихо оид ба мазмун ва ҷобачогузори диссертатсия

Бояд зикр намуд, ки дар баробари комёбиҳои арзандаи илмӣ-таҳқиқотӣ дар рисола нуктаҳои ба назар мерасанд, ки ба ислоҳ ниёзманданд. Аз ин рӯ мехостем онҳоро ба таври зайл пешниҳод намоем:

1. Дар диссертатсия мебоист мушкilotи татбиқи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ дар ташаккули арзишҳои маънавӣ- ахлоқии мактаббачагони хурдсол васеътар кушода дода мешуданд.
2. Ба мақсад мувофиқ мебуд, ки дар диссертатсия нуктаи назари олимони тоҷик васеътар таҳлил карда мешуданд ва нуктаи назари ҳуди унвончӯ оид ба таҳқиқотҳои анҷомдодашудаи онҳо муайян мегардиданд.
3. Хулосаи боби якуми диссертатсия ба тақмил ниёз дорад, зеро он мазмунӣ умумӣ боби мазкурро пурра ифода карда наметавонад.
4. Дар диссертатсия нуктаи назари омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ оид ба татбиқи урфу одат ва анъанаҳои пешқадами миллии оилавӣ васеътар кушода дода нашудааст.
5. Ба фикри мо, агар унвончӯ дар матни диссертатсия баъзе ноқисҳои услубӣ аз диди меъёрҳои забонӣ мавҷударо ислоҳ мекард, сифати кор хуб ва мутолиаи ин ба оммаи васеи омӯзгорон возеҳтар мегардид.

Нуктаҳои дар боло зикршуда метавонанд ба осонӣ ислоҳи ҳудро ёбанд ва онҳо аз диди илмӣ таҳқиқотӣ ба муҳтаво, мазмун ва мундариҷаи асосии диссертатсия таъсир намерасонанд.

Диссертатсия таҳқиқоти мустақилонаи анҷомёфта ба ҳисоб рафта, ба талаботи Низомномаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба додани дараҷаҳои илмӣ пурра мувофиқ мебошад ва муаллифи он Бобоева Бимарьям Мирзовахидовна барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот сазовор мебошад.

Диссертатсия дар чаласаи ғайринавбатии кафедраи педагогикаи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бо иштирок ва баромади унвончӯ Бобоева Бимарям Мирзовоҳидовна баррасӣ ва муҳокима гардида, бо овоздиҳии кушоди кулли иштирокчиён тақризи мазкур тасдиқ карда шуд.

Тақриз аз тарафи ташхисгар, номзади илмҳои педагогӣ, саромӯзгор, мудири кафедраи педагогикаи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав Бобоева Гулбаҳор Шарифовна омода карда шудааст.

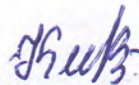
(Қарори чаласаи ғайринавбатии кафедраи педагогика №9А аз 5-уми майи соли 2023).

Рохбари семинари
илмӣ-методии кафедра,
номзади илмҳои педагогӣ,
саромӯзгор:

Сидикова Зухра Кадыровна

Котиби чаласа
номзади илмҳои педагогӣ,
саромӯзгор:

Каримова Махфират Махмадалиевна

Эксперт,
номзади илмҳои педагогӣ,
саромӯзгор:

Курбонов Файзали Асадуллоевич

Мудири кафедраи педагогикаи
Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав,
номзади илмҳои педагогӣ,
саромӯзгор:

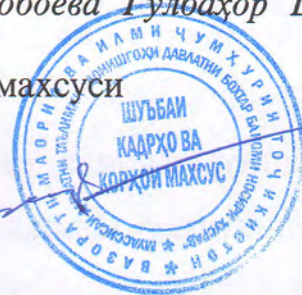
Бобоева Гулбаҳор Шарифовна

Маълумот барои тамос: 735140. Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Хатлон, ш. Бохтар, кӯчаи Айнӣ, 67. Моб. 900434443.

E-mail: boboevagulbahor0@gmail.com

Имзои номзади илмҳои педагогӣ, Бобоева Гулбаҳор Шарифовнаро тасдиқ менамоям.

Сардори Шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав

Шукурзод Ҷ.А.

05.05.2023